

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Høringssvar fra UiT Norges arktiske universitet - NIFU-rapport 2020:4

Vi viser til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 15. september 2020 der UiT – Norges arktiske universitet (UiT) blir bedt om å komme med tilbakemeldinger på NIFU-rapport 2020:4 *Opptak til høyere utdanning: En studie av konsekvensene av kvote og poengberegning med fokus på psykologi, medisin, jus og grunnskolelærerutdanning*. UiT har i arbeidet med høringssvaret innhentet tilbakemeldinger fra fakultetene som har de studieprogrammene som omtales i rapporten, i tillegg har Fellestjenesten for opptak kommet med innspill. Nedenfor følger våre kommentarer til rapporten.

Hvem søker og alder

Som rapporten har avdekket fører alderspoeng til at søkere som ikke har tilstrekkelig poengsum med sitt førstegangsvitnemål ofte må vente en del år før de når opp i konkurransen i ordinær kvote. Alderspoeng fører til at det er svært vanskelig å få opptak i ordinær kvote til de tre attraktive studiene (psykologi, medisin og jus) før fylte 23 år, altså før maks antall alderspoeng er oppnådd. UiT mener det er uheldig at søkernes alder har så stor betydning i konkurransen om plassene til disse studieprogrammene. Dette har stor samfunnsmessig betydning, da det fører til at det tar lenger tid før søkere oppnår kompetansen som kreves for å utøve sitt ønskede yrke.

Rapporten har også avdekket at alder har negativ sammenheng med mål for gjennomføringen av studiet. Selv om det ikke kan sies at dette skyldes alderen i seg selv, så gis det en indikasjon på at det for gjennomføringen ikke er en fordel å være eldre ved opptak. UiT anser det som sannsynlig at det er en ulempe for gjennomføringen av studier å være eldre ved opptak.

I den avsluttende diskusjonsdelen av rapporten stilles det spørsmål ved om reglene for alderspoeng bør være like for alle studieprogram, og da særlig på de attraktive studiene. Av hensyn til søkerne, mener UiT at det bør være de samme reglene for alderspoeng uavhengig av studieprogram. En variasjon i dette regelverket vil fort skape forvirring blant søkerne, som allerede forholder seg til et omfattende regelverk med ulike opptakskrav og poengberegningsmetoder.

Slik UiT ser det er det også noen positive aspekter ved eldre studenter. Det bemerkes at det for studiemiljøet synes å være fordelaktig at man har større variasjon i alderssammensetningen. Siden mange av de med høyere alder, også har benyttet tiden til å ta andre kortere studier, beriker også dette studiemiljøet. Det nevnes også at det er gunstige aspekter med tanke på modenhet ved at studentene er noe eldre ved oppstart på krevende studier som eksempelvis medisin.

Karakterbasert opptak/alternative opptakssystemer

UiT mener at dagens karakterbaserte opptak fungerer godt, og etter sin hensikt. En slik ordning støttes av funnene i rapporten som viser at høyere karaktersnitt på videregående gir høyere karaktersnitt ved høyere utdanning. Et slikt opptak støttes også av funnene som viser at karakterer fra videregående korrelerer med gjennomføring og studiepoengproduksjon i høyere utdanning. Et karakterbasert opptak er transparent og objektivt, og oppleves dessuten som rettferdig.

UiT støtter ikke en ordning hvor det nasjonale opptaket er lotteribasert. UiT har i sin lokale opptaksforskrift en bestemmelse som sier at rangeringen til etter- og videreutdanninger som hovedregel skjer gjennom loddtrekning. En slik løsning er administrativt enklere. Likevel er det ikke ønskelig med en slik løsning i det nasjonale opptaket, da det har kommet mange tilbakemeldinger om at loddtrekning oppleves urettferdig. Når søkerne enkelt kan skilles fra hverandre, slik som ved karakterbasert opptak, anses denne løsningen som bedre. I et lotteribasert opptak er det hvorvidt søkerne er heldige eller ikke som er avgjørende, ikke deres kvalifikasjoner.

Kjønn

Det fremkommer i rapporten at det ved de tre attraktive studiene, er en overvekt av kvinner både blant de som søker seg til disse studiene og blant de som får tilbud. På den ene siden vil kjønnspoeng kunne oppleves som urettferdig, da en risikerer å bli forbigått av andre søkere bare på grunnlag av hvilket kjønn de har. Dette kan sammenlignes med at en søkers alder blir utslagsgivende i konkurransen om plass. På den andre siden er hensikten med en slik positiv særbehandling at det utdannes flere menn til typiske kvinneorienterte yrker og motsatt.

UiT viser til at andelen menn på profesjonsstudiet i psykologi ved UiT har ligget på rundt 25-30 %, men i årets opptak var denne andelen på om lag 20 %. Dersom trenden fortsetter å gå nedover, vil man vurdere å innføre kjønnspoeng også ved UiT for å bedre kjønnsbalansen.

For Rettsvitenskap mener UiT at i stedet for kjønnspoeng bør det vurderes å anvende ulike kvoteordninger slik som for eksempel kjønnskvote. Siden kjønnspoeng fungerer godt for å øke andelen som får tilbud blant de underrepresenterte, mener UiT det er et verktøy som bør videreføres.

Kvalifikasjonskrav

Det kan stilles spørsmål ved hvorvidt kvalifikasjonskrav fungerer etter sin hensikt. Det ender ofte opp med at potensielle studenter tar opp eller tar ekstra real- og språkfag kun for å oppnå høyere poengsum, og ikke fordi disse fagene er nødvendig for utdanningen de vil ta. Dette bidrar til at kvalifikasjonskravene ikke alltid fungerer etter sin hensikt.

Rapporten viser at det er om lag 40 % av alle programmene som har kvalifikasjonskrav. Dette betyr at det for mange programmer må søkere sette seg inn i tilleggskrav utover generell studiekompetanse, noe som kan være vanskelig å orientere seg i. Det er også utfordrende for søkerne å orientere seg om de ulike måtene det er mulig å oppfylle spesielle opptakskrav, herunder at det er mulig å kvalifisere seg både gjennom videregående fag, høyere utdanning, realfags- og forkurs, samt utdanning fra utlandet. Kvalifikasjonskravene krever også mye administrasjon, særlig hvor det kreves en individuell behandling for å undersøke om kravet er innfridd.

Kvalifikasjonskrav vil også kunne forsinke søkere til å bli kvalifisert for studier, da de i ung alder må vite hvilke fag de må ta på videregående for å bli kvalifisert for det de ønsker å studere. Kvalifikasjonskrav kan dermed gjøre det utfordrende å endre sin yrkesvei, da mange vil trenge å

ta opp nye fag og/eller forbedre karakterer for å bli kvalifisert til sitt ønskede studium. Igjen vil dette påvirke samfunnet, da det vil ta lengre tid for å få kvalifiserte utdannede ut i arbeidsmarkedet. Endringer i regelverket for opptak til grunnutdanninger bør om mulig forenkles, særlig med tanke på at det er mange unge og ukvalifiserte søkere til disse programmene. Ved UiT lyses flere av grunnutdanningene ut på ledige studieplasser, som følge av manglende kvalifiserte søkere til hovedopptaket.

Andre veier til opptak

Som følge av at alle som har generell studiekompetanse og er minst 23 år skal vurderes for 23/5-regelen, er dette noe som genererer mye ekstraarbeid i en hektisk opptakssesong. Arbeidet krever både lengre tid for poengberegning og vurdering av hvilke karakterer som skal telles med for å gi høyest mulig poengsum. Videre brukes det mye ressurser på å etterspørre og vurdere korrekt dokumentasjon av 5 års fulltid praksis. Alternative metoder for å begrense hvem som skal vurderes etter 23/5-regelen kan være å ikke poengberegne søkere som har fullført og bestått 3-årig eller 4-årig videregående utdanning etter 23/5-regelen. En annen mulighet som kan forenkle saksbehandlingen er at det ikke kreves 5 års praksis for søkere som har dokumentert 3- eller 4-årig fullført videregående utdanning. Sistnevnte vil bespare administrativt arbeid om å etterspørre og vurdere praksisdokumentasjon for søkere som allerede har dokumentert generell studiekompetanse.

Når det gjelder fagskole som opptaksgrunnlag, baserer poengberegningen seg på individuelle stipulerte poengsummer. Søkerne vil dermed ikke ha innsyn i sin poengberegning, noe som skaper et lite transparent system. UiT opplever også at en del søkere ikke er klar over at fagskole kan gi generell studiekompetanse. UiT mener at dersom fagskole som opptaksgrunnlag skal videreføres, bør poengberegningssystemet gjøres offentlig. Dette vil sikre likebehandling og at søkerne har innsyn i sin saksbehandling.

Andre tilbakemeldinger

Minoritetsgrupper er lite representert på profesjonsstudiet i psykologi ved UiT, og det er ønskelig at det utdannes flere psykologer med minoritetsbakgrunn. UiT mener det også for flere utdanningsretninger vil være viktig å ha fokus på minoritetsgrupper. Det er foreslått å fjerne ordningen om særskilt vurdering, som blant annet ga mulighet til individuell vurdering for søkere med annet morsmål enn norsk. Dermed er det et riktig tidspunkt å tenke på andre tiltak til positiv særbehandling og aktivt likestillingsarbeid jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 11 og § 24.

Vennlig hilsen

Jørgen Fosslund
Universitetsdirektør

—

Heidi Adolfsen
Avdelingsdirektør

—

Saksbehandler: Henriette Winther Kjærvi, rådgiver, henriette.w.kjarvik@uit.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur